

Тази неделя в [електронната библиотека](#) на [desebg.com](#) представям документалния сборник на Комисията по досиетата

„Държавна сигурност срещу гражданските организации 1988-1990“.

Лично за мен той е едно от най-ценните документални издания не само от поредицата „Из архивите на ДС“ на независимия държавен орган, натоварен с огласяването на сътрудниците на комунистическите тоталитарни служби и съхраняването на архивите им, но от всичко публикувано в България през последните 25 години.

И това е така, защото той съдържа неизвестни доскоро архивни материали от периода 1987-1991 г., тоест от края на управлението на БКП и началото на разграждането на тоталитарната система.

Документите на репресивния апарат на комунистическата партия разкриват много точно отрицателното отношение на режима към всяка проява, различна от официалната политика. На второ място безкомпромисното използване на Държавна сигурност за осигуряването на тотален контрол върху хората, позволили си да имат и да изразяват критично отношение срещу комунистическата диктатура, опитите за заглушаване на техните гласове, репресирането и компрометирането им.

На трето място, но не по значение, архивните документи илюстрират мимикрията на БКП след падането на Берлинската стена и как трансформираните уж в нови специални служби структури на ДС обслужват с оперативно-агентурния си апарат интересите на преименуваната в БСП компартия, вместо националните интереси.

Написано от Христо Христов
Неделя, 06 Юли 2014 09:35

Познаването на тези характеристики е особено важно не само от онези поколения, чиито представители станаха преки свидетели на тези исторически събития – от имитации за преустройство в края на режима до колапса му след срутването на Берлинската стена и съветската империя, до първите доказателства през 1990 г., че БСП има абсолютно фалшиво отношение към изграждането на демокрацията, като целта на комунистическият елит е да запази властта си на всяка цена, включително и в естественото за „реформаторите“ в БСП използване на оперативните възможности на набързо трансформираната по съветски образец в „нови“ специални служби ДС.

Знанието за този ключов за българската демокрация период от по-младите поколения ги имунизира от възможността да бъдат най-малко манипулирани и заблуждавани за характера на българския преход в неговото начало и ролята, която играят в него наследниците на БКП и ДС.

Доскоро в публичното пространство обществото разполагаше с документалните свидетелства в сборника [„Шесто управление срещу неформалните организации в България 1988-1989 г.“](#) – едно издание от 1999 г. на фондацията „Д-р Желю Желев“, както и някои други. Публикуваните там 42 документи на бившето Шесто управление на ДС се отнасят преди всичко за някои от обществените организации в края на 80-те години като Общественият комитет за екологична защита на Русе, Дружеството за защита правата на човека в България и Клуба за подкрепа на гласността и преустройството в България.

Сборникът на Комисията по досиетата е далеч по-всеобхватен и с много по-голямо разнообразие на архивни документи. Времето им граница се простира и след 1989 г.

Съставители на изданието на Комисията по досиетата, което излиза под №11 от нейната документална поредица, са историкът Момчил Методиев и журналистката Мария Дерменджиева, а отговорен редактор е членът на Комисията Орхан Исмаилов. Същите съставители са автори и на сборника „Държавна сигурност и краят на тоталитаризма“ и [неслучайно на премиерата на изданието посочиха](#), че новият сборник е естествено негово продължение.

Хартиеното издание съдържа общо 88 фототипно отпечатани документи от периода 1987-1991 г., а в разширения си електронен вариант 292 архивни материали. Те са систематизирани по отделни теми, като най-ранните документи се отнасят за пътя към

Написано от Христо Христов
Неделя, 06 Юли 2014 09:35

10 ноември 1989 г. Следват материали, които характеризират обстановката в страната след оттеглянето на Тодор Живков от властта. Друга част илюстрира отношението на компартията и ДС към „идейно неиздържаните“ представители на интелигенцията до закуската с френския президент Митеран през януари 1989 г. по време на неговото официално посещение в НРБ.

В сборника има много новооткрити документи в архивите на ДС за създаването и дейността на гражданските организации, за които властта се опасява да не прераснат в опозиционни структури.

Включени са и архивни материали от октомври 1989 г. и проведеният тогава международен екофорум в София, акцията на „Екогласност“ пред градинската до сладкарница „Кристал“.

Немалка част от сборника съдържа материали на различни структури и ръководители от ДС от периода след 10 ноември 1989 г., които показват следенето на изявите на гражданските организации и техни представители от ДС и след това от службите, в които тя е трансформирана.

Без съмнение многообразието на документите дава една много по-подробна и достоверна картина за този период, в който събитията в България се развиват в главоломно под напора на разпада на съветската империя, към която по това време страната принадлежи. Архивните материали очертават и истинските действия и цели на БКП/БСП и Държавна сигурност в края на режима и началото на прехода.

Неслучайно в предговора неговите съставители посочват, че сборникът е лекарство срещу носталгията по комунизма.

„Държавна сигурност срещу гражданските организации 1988-1990“, Комисия по досиетата, документален сборник, 2013 г., 552 страници.